

Domači prijatelji

Pazite
na
naslov!

„GRAMOFON“

Centrala za splošno gramofonijo
A. RASBERGER, LJUBLJANA

(v palači Pokojniškega zavoda)

Miklošičeva cesta števil. 34

(v neposredni bližini glavnega kolodvora)

priporoča svojo bogato zalogo samo
prvovrstnih gramofonov in električno
posnetih gramofonskih plošč.

Specialna trgovina.

Samo preizkušeno, kvalitetno blago. —
Kataloge aparatov in sezname plošč pošiljamo interesentom zastonj.

Lastna delavnica za mehaniko in popravilo vseh vrst gramofonov in drugih aparatov.

SALDA-KONTE
ŠTRACE — JOURNALE
ŠOLSKE ZVEZKE — MAPE
KNJIŽICE ZA ODJEMALCE
RISALNE BLOKE
ITD.

NUDI PO IZREDNO UGODNIH CENAH

**KNJIGOVEZNICA
K. T. D.**

V LJUBLJANI
KOPITARJEVA ULICA ŠTEV. 6
(II. NADSTROPJE)

„PROJA“ terpentinska krema daje usnju lep blesk ter ohranjuje usnje.

Kdor varčuje, uporablja edino „PROJA“ terpentinsko kremo!

Backin

Dr. Oetkerjev:
pecilni prašek,
vanilijev sladkor,
puding, kreme in
šartlji so najboljši!

Nova izdaja!
„Šolska knjiga“ (v
nemškem jeziku)
cena Din 15'—.

Dr. Oetkerjevi recepti:
Izdaja „P“, gratis,
„ „F“, ilustrirane
receptne knjige
(v nemškem jeziku),
ki jih dobivate pri
Vašem trgovcu, če
pa ne, pa direktno
pri

Dr. A. OETKER,
d. z o. z., Marlbor
Priložite Din 5'— v
znamkah.

Naročnina za reviji «Domači prijatelj» in «Naš obzor» je Din 60.—, polletno Din 31.—, četrletno Din 17.—. Naročnina samo za «Domačega prijatelja» je letno Din 40.—, polletno pa Din 21.—. Ameriški naročniki naj pošljejo v priporočenem pismu 2 dolarja. Posamezna številka stane Din 7.—. Izdajata konzorcija revij «Domači prijatelj» in «Naš obzor».

Odgovoren za izdajateljstvo, uredništvo in upravo urednik Emil Podkrajšek. Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani (predstavnik Miroslav Ambrožič) — vsi v Ljubljani.

Uredništvo in uprava sta v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13, pritl.

Vse one čitatelje, ki še niso poravnali naročnine, prosimo, da nam po položnici, ki smo jo priložili prvi številki, takoj nakažejo za obe reviji Din 60.—. Kdor ne namerava naročiti, ta naj na ovitek zapiše: «Ne naročim!» in vse številke tekom treh dni vrne pismonoši, sicer je dolžan plačati naročnino. Vse naše cenjene naročnike pa prosimo, da pokažejo naši reviji svojim prijateljem in znancem in nam sporoče njih naslove, da jim bomo poslali oba lista na vpogled. — Kdor prejme pomotoma dva izvoda, naj drugi izvod odda svojemu zancu.

Vsebina 3. številke „Domačega prijatelja“.

Ivan Lah: Borba za vnuka. (Konec.) — Sigrid Undsetova: Kako sem prvokrat srečala uboštvo. (Po franc. prevodu Pavel Karlin.) — Ksaver Meško: V noči. — Ivo Peruzzi: Pozdrav. — Mile Klopčič: Poročena. — Frederic Mauzens: Živa blagajna. (Prev. dr. Anton Debeljak.) — Miran Jarc: Alojz Gradnik. — Prof. Saša Šantel: Rajko Šubic. — Praktični nasveti. — Moško perilo. — Ohranite otrokom prve zobe. — «Čudo kuhinje.» — Razno pecivo.

Vsebina 3. številke „Našega obzora“.

Ivan Vuk: Pokvarjen otrok. — Jacques Cézembre: V pasti. — Roald Amundsen: Kako sem postal raziskovalec. — Nekaj o letalstvu. — Radio. — Radiofonija na polutniku. — Za kratek čas. — Nagrade.

Slika na naslovni strani je delo Rajka Šubica.

V «Domačem prijatelju» in «Našem obzoru» je zaradi pomanjkanja prostora izostalo nekaj važnih člankov, ki jih bomo objavili v četrti številki.

**Kaiserjeve
prsne
karamele**
s „3 jelkami“

**Proti
kašlju
katarju**

V lekarnah,
drogerijah
in kjer so
vidni
plakati.

Tvornica kemičnih in farmacevtskih preparatov
Ph. Mr. J. Kolař, Ljubljana VII.
Priporoča cenjenemu občinstvu:
EMULSIA OLCI JECORIS proti
slabokrvnosti in tuberkulozi.

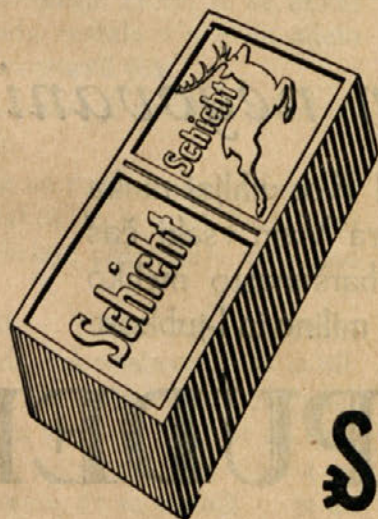
L. Mikuš, Ljubljana
Mestni trg štey. 15
DEŽNIKI
Na malo! Ustanovljeno leta 1839. Na veliko!

PLAŠČ
Iz dobrega meltona v vseh barvah 268 Din,
iz modernega meliranega sukna 320 Din,
iz finega velourja 780 Din, obleka iz mod-
nega flanela 90 Din, iz moderne volnene
tkanine 300 Din, dunajska konfekcija
550 Din, trpežno volneno krilo 48 Din,
fino ševjot krilo 72 Din, moderno volneno
90 Din, krasna flanel bluza 41 Din, velour
64 Din, dekliška parhent obleka 38 Din,
dekliški sukn. plašč 145 Din, vse v krasni
izdelavi, solidno in dobro blago, **razpro-
daja veletrgovina:**
R. Stermecki, Celje 83, Slov.
Pišite takoj po veliki novi ilustrovani cenik
z več 1000 slikami. Kar ne ugaja, se za-
menja ali vrne denar. Naročila čez 500 Din
poštnine prosto.

KLIŠEJE
VSEH VRST, ČRTNE IN AVTOTI-
PIJE, IZDELUJE PO PREDLOŽENIH
RIŠBAH, PEROPISIH IN SLIKAH ZA
NAVADEN TISK ALI ZA FINEŠO IZ-
VEDBO V ENI ALI VEČ BARVAH
TOČNO PO NAROČILU IN V NAJ-
KRAJŠEM ČASU PO NIZKIH CENAH
JUGOGRAFIKA, LJUBLJANA
TISKOVNA IN ZALOŽNA DRUŽBA Z O. Z. SV. PETRA NASIP 23.

Lepa Srbinja

cení lepo perilo
in skrbi, da bo
dolgo trajno in
se vedno blešča-
lo od snage. Ona
radi tega rabi le

SCHICHTOVO MILO

Žlahtni in negovani

kjerkoli se nahajate! Kot dihljaj tanka
plast ELIDA pudra Vam vsaki čas
napravi čudežno, baršunasto mehko
kožo, ki Vam podeli milino in l-jubkost.

ELIDA PUDER

DOMAČI PRIJATELJ

ILUSTRIRANA DRUŽINSKA REVILJA

LETO III.

MAREC 1929.

ŠTEV. 3.

Ivan Lah:

Borba za vnuka

(Konec.)

Medtem se je pojavil na vratih prileten mož krepke gorjanske postave, pravi kmetiški gospodar, s strogoresnim obrazom in trdoživim pogledom.

«Vi ste gospodar», sem rekel.

«Sem.»

Podal sem mu roko, ki jo je sprejel z vidno hladnostjo.

«Jaz sem brat... prišel sem... mati me je poslala, da stvar uredimo in da vzamem otroka s seboj.»

«No, prav», je zamomljal.

Ubogo dekle, koliko si prestala pred tem trdostrogim človekom!

«A jaz ga ne dam», je zaplakalo dekle na ves glas in je planilo v hišo, kakor da ga hoče briniti z vsemi silami.

«Kaj da ne,» je zarobantil stari za njo. «Kaj pa hočeš z njim. Bog, da ga odnesejo.»

In vendar se je zdelo, da se je tudi v njem zganilo nekaj očetovskega. Hotel je še nekaj reči, pa mu je beseda zastala v grlu in zdelo se je celo, da jo je zaustavil jok.

«Naredite, kar hočete», je rekel in odšel po ozki gazi proti vrtu.

Medtem je stopila na prag drobna kmetiška ženica. Vedel sem takoj: to je mati. Podala mi je roko in pol smehljaje pol jokaje zmedeno pozdravljala:

«Lepo, da ste prišli... Uboga naša Ančka!... In njega je bilo škoda, tak postaven fant je bil. Pa rada sta se imela. Kadar je utegnil, je prišel sem gori. O nesrečna vojna... Saj bi ga tudi jaz ne dala», tu jo je premagal jok, «in vsi ga imamo radi, a saj veste, če se poroči... je že tako... stopite no v hišo.»

Stopil sem za njo in v hiši našel še dve ženski pri peči, na tleh ob zibelki pa je klečala uboga mlada mati, objemala in poljubljala otroka, klicala ga z najslajšimi imeni in ihtela v groznem obupu: «Jaz te ne dam, jaz te ne dam, ti moj svet, moja nebesa, angel moj! — Zakaj mi te hočejo vzeti? Zakaj ste z menoj tako kruti? Kaj sem storila, da me tako mučite!»

Obe ženski pri peči sta strmeli vanjo in si brisali solze iz oči.

Dragi moji, priznam vam, da me je ta prizor tako presunil, da sem se težko premagoval; zdel sem se sam sebi rabelj, ki trgam mladi materi otroka iz naročja; bilo mi je žal, da sem se spustil na dolgo pot v takem opravku, ki se me prav za prav nič ne tiče; toda spomnil sem se na mater in se zavedal, da vršim njen ukaz. In ne samo njen, ampak tudi ukaz življenja. Nekoč čez mnogo let mi bosta mati in sin hvaležna za to mojo pot... Tudi starka je premagovala jok, dasi se je izkušala obvladati, ker je spoznala, da je tako prav:

«Vidite, tako je... Saj vem, da je hudo. Vsi smo ga radi imeli. Tudi jaz... In tudi on, čeprav ni nikoli rekel... Dolgčas nam bo... Ko bi vsaj — ne takoj... Saj ga moramo obleči in pripraviti za na pot... O, revček moj!» In tudi ona je pokleknila k zibelki in izkušala tolažiti hčer, a sama je milovala otroka, kar je mlado mater še bolj užalostilo:

«Ne, ne, pri meni ostane, če se nikoli ne poročim, zanj bom živela, ne k tujim ljudem...»

«Saj nismo tuji», sem ugovarjal. «Mati bo lepo skrbela zanj. Tudi njej je težko, razumite, izgubila je sina, iz ljubezni želi videti njegovega otroka. Saj ne gre na drugi svet. Lahko ga zopet vidite. Ko bo velik, vas pride obiskat.

Gospodar bo, vsi mu dobro hočemo. Laže mu bo pri nas ko pri vas. Saj veste, kakšen je svet.»

Vse to je vplivalo tolažilno na obupano mater. Dvignila je otroka iz zibelke: «Glejte ga, kako je lep! Ves je kakor on, se že smehlja in tudi govori že: ata... mama!...»

Zadnja beseda jo je zopet spravila v obup. Obe ženski pri peči sta ji začeli razumno prigovarjati. Videlo se je, kako se je borila sama s seboj. Hodila je z otrokom v naročju po hiši in z jokom in smehom vzklikala besede po nosa, obupa in bolesi.

«Vam nimamo s čim postreči», se je spomnila starka in silila, naj sedem. Medtem se je vrnil gospodar, ki je ves mračen sedel k peči. Tudi v njem se je bil boj, a zmagovala je moška preudarnost. Vedel je, da bo dekle prebolelo prvo boleost ločitve, in misel, da je otrok v dobrih rokah, jo bo pomirila, da bo počasi pozabila nanj. Medtem se bo našel snubač in laže bo govoriti, ko ne bo zapreke; kar je bilo, je bilo — pozabi se in življenje gre svojo pot. Spoznal sem njegove misli in ga povabil k mizi na razgovor. Govorila sva o gospodarstvu in raznih dogodkih zadnjih časov, da se je dekle medtem nekoliko pomirilo. Prisedla je tudi starka in začeli smo mirno razpravljati o naši zadevi. Dekle je z otrokom pobegnilo iz sobe. Dogovorili smo se, da mi bodo otroka prinesli na kolodvor, ko jim iz mesta sporočim, kdaj pojde vlak. Medtem bodo izkušali potolažiti dekle. Rekel sem, da tudi jaz želim govoriti z njo na samem, preden odidem.

Starka me je odpeljala v drugo sobo, kjer sem našel dekle pri mizi: pred njo je na blazini ležalo dete. Sklanjala se je nad njim in poljubljala s solzami sliko mojega brata. Približal sem se ji ljubeznivo in zdelo se je, da se je vdala v svojo usodo. Gledala sva bratovo sliko, pripovedovala je o tistih prvih dneh, ko sta se seznanila, in vso dolgo povest do trenutka, ko je prišla vest, da je padel. Videlo se je, da ga je resnično ljubila. Pripovedoval sem ji o domu in o materi. Tako sva se sprijateljila in čutil sem, da so sorodniške zveze v njej mnogo bolj žive kakor v meni, ki se mi je zdelo, da sem prišel v to hišo kot popolnoma tuj človek. Vse to jo je popolnoma umirilo in obljubila je, da bo sama dete lepo oblekla in pripravila za pot.

«Samo kako ga boste pomirili vi, ki niste navajeni», je rekla in se zopet sklonila nad dečka. Tudi jaz sem ga od blizu pogledal.

«Vidiš, stric», je rekla, in deček se je zasmel. To jo je utolažilo.

«Vidite, kakor da vas pozna.»

Poigral sem se še nekoliko z otrokom, dobro vedoč, da bo materi tem laže slovo od njega, čim bolj bo čutila, da je pri domačih ljudeh.

Poslovil sem se od prijaznih ljudi in odšel proti mestu.

In zdaj, gospoda, — tretje poglavje. Ako je bilo prvo veličastno resno in drugo bolešno žalujoče, bo to — grenkosmešno. Prinesli sta otroka na kolodvor oni dve stari ženski, ki sem ji bil opazil v sobi. Lepo je bil zavrt v tople zavoje, da se je samo malo videla rdeča glavica iz belega vzglavja. Razumel sem, da ni mogla priti mlada mati z njim, pretežko bi ji bilo slovo vpričo javne množice; in tudi stara mati ni mogla priti — tudi njo bi gledali in rekli: glejte, izročila je vnuka.

«Težko je šlo», je pripovedovala ženska, ki je držala otroka v naročju. «Uboga Anka! vrgla se je preko njega in ga pokrivala s svojim telesom. Da ga ne da in ne da. Vse nas je odganjala, ko smo ji prigovarjali. Potem je še mati izgubila glavo. Pričela je jokati in je zahtevala, naj otrok ostane pri hiši. Otrok je bil že lepo napravljen in naenkrat so si premisslili. Celotni stari, ki je prej vedno robantil, je bil mahoma druge volje in je zagrmel iz veže: «Kaj bosta jokali, pa naj ostane, kakor hočeta». Medve pa sva rekli: «Če gospod nadporočnik želi, da vzame otroka domov, zakaj bi ga ne dali!» Tolažili sva vse tri, kar sva mogli. «Saj ne bo nihče vedel,» sva rekli, «in Bog ve, kako se mu dobro godilo. Bodite pametni!» Veste, bali sva se, da bi si dekle kaj storilo, če bi prišla na kolodvor. Nazadnje sva ga siloma vzeli. Oh, ubogo dekle, kako je jokalo. Stokrat ga je prekrižala in prosila, naj ji odpusti, da ga izroča v tuje roke. «Kaj tuje,» sva rekli, «to so bogati ljudje, pošteni so in dobri, da se zanimajo za otroka.» In potem zopet stara. Da je to sramota za hišo, da imajo še toliko, da bi preživili še enega otroka. Bila je popolnoma druga nego prej, ko ste bili vi gori. In celotni stari je pristopil in ga pogledal, kakor ga ni pogledal še nikoli. Saj ga sploh ni maral videti. A zdaj! Bil je kakor zmeden.

Odšel je na vrt in ga ni bilo več! Taki so ljudje, Bog jih razumi. In vsega mu je dala s seboj, mleka in plenice in povojev. Samo kako boste vi to uredili, ko niste navajeni. Oh, to je bilo slovo. Spremljala naju je še nekaj časa in obstala tam v snegu. «Vrni se,» sva rekli, «nama se mudi, gospod nadporočnik čaka, saj ga boš še videla.» Pa ga je zopet poljubljala in križala. Veste, rada ga je imela, dosti je prestala zaradi njega.»

Tako sta pripovedovali ženski. Medtem je prisopihal vlak in moram reči, da mi je bilo že nekoliko nerodno, ker so se začeli ljudje zbirati okoli nas. Plačal sem ženskama bogato za pot, saj se mi je zdelo, da sta to pričakovali, zato sta se tako potrudili. Nesli sta mi otroka v vlak in ga mehko položili na klop. Vlak je oddrdral. Stopil sem k oknu in gledal na one višave, mislil sem na mlado mater in priznam, da mi je bilo žal. Zdaj sloni revica nad prazno zibelko in poljublja zadnje spomine svoje žive ljubezni... Zdel sem se sam sebi kakor tat, ki ji je odnesel morda edino srečo. Toda kaj se hoče! Življenje je včasih tako trdo in strogo z nami, če posegamo po njegovih prepovedanih sadovih.

K sreči v vlaku ni bilo preveč ljudi, tako je šlo izpočetka še precej dobro. Otrok je spal in mogel sem se nemoteno prepustiti svojim mislim. Tudi ljudje niso bili preveč vsiljivi, kajti takrat si videl na vlakih mnogo nenavadnih potnikov. Kmalu pa je postala zadeva zelo resna. Otrok se je prebudil in zajokal. Odgrnil sem mu obražček in je — trenutno umolknil. Gledal me je. Neznani obraz ga je zanimal in zdelo se mi je celo, da se mi je nasmehnil. Tudi jaz sem ga pogledal kar najbolj ljubeznivo in ga skušal nekoliko pozibati. Pogledal me je resno, kakor da me je spoznal. V tem trenutku je zagnal jok, da so se vznemirili vsi sopotniki. Izvlekel sem iz zavitka steklenico z mlekom in mu ponujal sesalček, toda ves moj trud je bil zaman. Spoznal je, da ni matere pri njem. Tako se je začel najtežji del tega mojega potovanja. Kaj naj storim? In pot do doma je še tako dolga! Ženske v vozu so se zbrale okoli mene in njim se je posrečilo, da so počasi otroka pomirile... Gospoda, nikomur ne bi privoščil takega potovanja. Kaj vojna, fronta, prepeljavanje iz kraja v kraj! To je bila zabava v primeri z velikim bojem,

ki sem ga boril s tem malim junakom. Nekaj časa je bil mir. Enakomerno drdranje vlaka ga je uspavalo. Toda kmalu se je zopet vznemiril in odslej je bil neutolažljiv. Zaman so se trudile ženske, ga prenašale na rokah, tolažile, ajale. Sto in stokrat sem se pokesal, da sem se spustil na to neumno pot... Potniki so godrnjali in moja zadrega je bila čimdalje večja. Tako smo prišli do Linca. Z velikim trdom sem dobil sobo v zanemarjenem hotelu, kjer sem plačal ženskam, da so prevzele otroka s prošnjo, naj ga izkopljejo in previjejo in skušajo nasititi, potem naj ga polože v posteljo in pazijo nanj. Odšel sem po mestu, da se vsaj za nekaj ur iznebim tega groznega joka, ki mi je napolnil ušesa, glavo in srce. Vi se smejete? gospoda, toda povem vam, da v svojem življenju še nisem imel težjega opravila.

Vrnil sem se v hotel pozno v noči. O ta noč! Preživel sem jih mnogo na fronti, grmečih, rjovečih, ropotajočih. A kaj je bilo grmenje topov in pikanje pušk proti tistemu neskončnemu otroškemu joku. Splazil sem se v sobo tiho in neopaženo in skušal neslišno leči na posteljo poleg njega. Otrok je spal. Toda začutil me je in potem ni bilo več miru. Tolažil sem ga na vse načine — toda brez uspešno. In v tem joku je bilo nekaj očitačjega, nepomirljivega. Kakor da je plakala duša. To ni bil samo glas, to je bil klic po materi. Bil sem utrujen in počitka potreben. Dolgo sem slonel v postelji in čakal, da se otrok pomiri. Svitalo se je že, ko je vstopila hišna in prevzela vlogo varuhinje. Jaz pa sem odšel v sosedno sobo, da si malo oddahnem od prečute noči in odpočijem za nadaljnjo pot. In čudno! Otrok se je pomiril in zaspal. Ko pa sem se mu zjutraj približal, me je pogledal s tistimi čudnolepimi očmi, vztrepetal je in jok se je zopet začel. Naprosil sem hišno, naj ga prinese k vlaku na kolodvor in tako se je pot nadaljevala do Dunaja. Naval v vlaku je bil velik. K sreči so ženske kmalu spoznale moj položaj in se zavzele za otroka. Tako sem srečno prevozil neskončno dolgo pot in na Dunaju opustil vse poskuse, da bi se vživel v vlogo dobrega strica. Predal sem otroka hišnam v hotelu in pohajal ves čas po mestu; vlak je odhajal šele zvečer. Bal sem se te vožnje v noči, toda drugega vlaka ni bilo. Kdor se je

takrat vozil z Dunaja, ta ve, kako se je potovalo v tem preseljevanju narodov. V gručah so se tiščali ljudje v nerazsvetljenih vozovih z razbitimi okni, skozi katera je pihal mrzel semerniški veter poln dušечега dima... Tako smo potovali. Naj vam ne pripovedujem o nejevolji in godrnjanju potnikov, ki so se jezili na brezbrizno mater, ki ne zna pomiriti otroka, kajti v temi niso videli, odkod prihaja jok. Moj junak je zaspal šele proti jutru sredi svežnjev, kamor smo ga bili položili... Ako vam povem, da je zmanjkalo tudi mleka in da ga takrat na kolodvoru ni bilo mogoče dobiti, si lahko mislite, kako sem nadaljeval pot proti Ljubljani. Toda ko sem se ji bližal, sem se zdel sam sebi junak, mnogo večji nego takrat, ko sem se vračal s fronte...

Na domači postaji me je čakal voz in sredi trdega mraza sem tiste dni pred božičem dospel domov. Otrok se je čudno pomiril in spal skoraj ves čas. Obšla me je strašna misel, da bo v boleti izdihnilo to mlado življenje, preden doseže svoj drugi dom. Toda otrok je dihal mirno in ko smo obstali pred hišo — bilo je pozno zvečer — je stala mati na pragu.

«Ali si ga pripeljal?»

«Sem.»

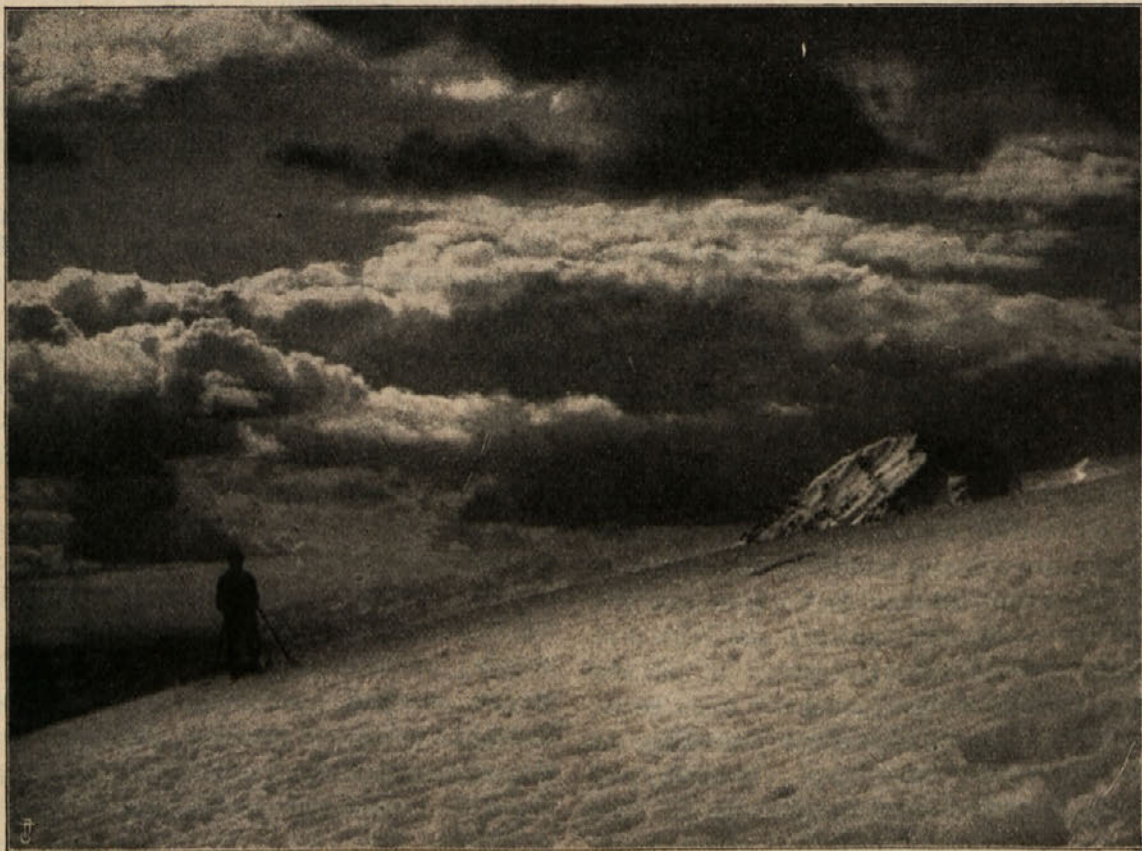
Vzela ga je z voza in odnesla v hišo. Spal je še vedno. Položila ga je na posteljo in gledala. Nagnila se je nad njim in se razjokala. Otrok se je prebudil, gledal jo je, dolgo, dolgo, nepremično, in ko so mu dali mleka, je pil s slastjo, kakor da je razumel njeno ljubezen in sladke besede, s katerimi ga je obsipala...

Tudi jaz sem spal po tem potovanju dolgo, dolgo, in ko sem se prebudil, se mi je zdelo, da je v hiši novo življenje...

Toda ko je prišel božič, sem nehote mislil na tisto samotno domovanje na planjavi in na mlado mater...

Gospoda, moja povest je končana. Finis!

Da sem glasbenik, zdi se mi, da bi se dalo to še drugače povedati — a zdaj boste razumeli, zakaj so na svetu povesti, ki jih je težko pripovedovati. Ali naj vam popišem radost svoje majke, ko se ji je moj nesrečni junak prvič nasmehnil? Čemu? A zdaj vidite, kako težke so včasih naloge, ki se zde na videz zelo lahke, in kako težko je bilo anektirati to, kar je bilo po naših mislih tako naše.

Pogled s Kofc na Triglav in Begunjščico.

Kako sem prvokrat srečala uboštvo

Pisateljica te za njeno umetnost zelo značilne črtice, Norvežanka Sigrid Undset, je prejela pred nedavnim Noblovo literarno nagrado za leto 1928. Njen slovstveni sloves temelji na povestih, ki v preprosti obliki razglablja o vprašanih otroške in ženske psihe, o ženski nasploh, o njenem, v resničnosti in v literaturi neprestano spreminjajočem se videzu, o njenem duhovnem življenju, ki se nam zdi zdaj tako zamotano, globoko, zdaj spet tako enostavno in prazno. Ves ta čudoviti mehanizem stvari, ki nosi ime ženska, postane, če ga razbiraš iz del Undsetove, čisto navadna, realna, razumljiva in otipljiva reč.

Odlikovana avtorica je izdala dva velika cikla romanov. K prvemu prištevajo njeni življenjepisci in tolmači dela: Marta Oulie (1907), Srečni vek (1908), Jenny (1911), Uboga bitja (1912), Pomlad (1914), Blesk začaranega zrcala (1927), Modre device (1918), Pomladni oblaki (1921).

Drugi njen cikel pa vsebuje tri knjige obširne epopeje: Kristina Lavansdatter, in sicer: Legendo o Vigi-Ljot in Vigdis (1909), Legendo o kralju Arturju in o vitezihi od okrogle mize (1915) in Legendo o svetem Halvardu (1920).

Ne spominjam se več, za kateri rojstni dan so mi bili dali punčko Gerdo. Prav gotovo pa takrat še nisem hodila v šolo. Menda sem bila izpolnila šele sedmo leto.

Stanovali smo v ulici Lyder-Sagen. Ta ulica je imela hiše ali prav za prav hišice z vrtovi samo ob eni strani. Ob drugi strani pa se je razprostiral obširen nezazidan prostor, čudovito zemljišče. Tam so na enem koncu že odrasli otroci bili žogo, koj zraven smo mi drugi na kupu kamnov in peska zidali blatne bajtice in gradili ceste, malo dalje smo si umivali noge v umazani, neblago dišeči luži. Prav zadaj, že blizu županovega travnika, je rasel kup kopriv in med njimi nekaj mršavih malinjakov. Tam smo si vsako leto že kar po sv. Janezu Krstniku pošteno opekli roke in noge, ko smo trgali še nezrele zelene maline. Otroci so pač otroci, povsod enaki! S posebnim veseljem in poželenjem pa smo gledali na županov vrt. Ta visoki gospod ni imel otrok, zato se nihče od nas nikdar ni upal stopiti na njegovo posestvo. Neizmerno radi bi bili to storili, zakaj stalo je tam mnogo pomasnih jablan, hrušk, češenj, in njive so bile tam, polne repe, korenja in redkve ... toda ... O vseh teh dobrotah in o konjih in kravah, ki smo jih včasih videli na županovem travniku, smo si često pripovedovali čudovito zanimive zgodbe.

Najstarejši med nami so se spominjali celo, da se je pasla neke jeseni na tem travniku kar cela čreda prašičev, in to več dni zapored. Mi vsega tega niti verjeti nismo mogli in še na misel nam ni prišlo, da bi nas kdaj doletela taka sreča, da bi bili priče kakšnega tako posebnega, imenitnega dogodka. Kajti mnogi izmed nas še nikdar niso videli živega prašiča. Vsi smo bili pač mestni otroci in najmanjši kajpak še nikoli niso bili na kmetih.

Tisti dan, ko so mi bili podarili voziček in punčko Gerdo, je blesteče sijalo mlado majsko solnce. Še danes vem, da sem nosila takrat belo obleko, ki je še nisem utegnila umazati. Stopala sem po ulici, voziček je nerodno poskakoval pred menoj, zakaj cesta je bila, kakor vse v Oslu, če imajo hiše samo po eni strani, od sile zanemarjena. V lužah med kamni in peskom pa je odsevalo temnomodro pomladansko nebo, na katerem so jadrali svetli oblaki.

Srečala sem dve mladi prijateljici. Povedali sta mi takoj, da stoji sredi travnika konj, ki je dobil ponoči žrebička. Hotela sem jima pokazati voziček in punčko, toda vse tri smo ob tej nenavadni novici popolnoma pozabile na igranje. Hitele smo naravnost na travnik. Vse, kar sta mi bili ravnokar oznanili, je bilo do kraja res. Vsi otroci iz naše ulice so bili že tam. Stali so okrog konjske mamice in se razgovarjali o čudežu. Neverjetno se nam je zdelo, da bi te tanke, suhe, visoke noge mogle nositi žrebe in njegov droben, razkodran rep. Opazili smo tudi, da je novi stvor svetlodlak, mamica pa da je črna. Čudno, čudno! In ko je žrebiček potaknil glavo pod mater, da bi pil pri njej, nas je vse pogrelo in skoro strah nas je bilo, ker smo bili tako blizu skrivnostim narave ...

Toda že nas je prišla naša služkinja klicat k južini. Zdajci sem opazila, da je moj voziček prazen: Gerda ni bilo več nikjer. Joj, joj! Povsod smo poizvedovali. Vse otroke sem vprašala po njej in še v hiše smo pogledali in na vrtičke. Gerda je brez sledu izginila. Prijateljici Mili in Maja, ki sta bili že večji in zelo podjetni dekletci, sta hoteli po stražnika. Tega

pa jima nismo pustili. Zato sta z našo služkinjo kar sami pričeli podrobno detektivsko preiskavo. Nina, ki ni bila na bog ve kako dobrem glasu, se je morala temeljito zagovarjati in je pri tem seveda tako strahovito kričala in javkala, da je kmalu k strogi razpravi pritekla tudi njena mama. Ta nam je kruto zapretila, da pojde k Mili, k Maji in k nam domov povedat, kaj počenjamo z njeno ubožgo... no, vse vkup ni nič pomagalo. Gerde, izgubljene punčke, nismo našli več. Vse je bilo zaman.

Potočila sem seveda nekaj bridkih solz, toda zadeva se mi nikakor ni zdela bogve kaj tragična. Saj sem imela punčko komaj nekaj ur in ni mi še tako prirasla k srcu. Pa tudi resničnih las ni imela, bili so samo naslikani na njeno porcelanasto glavico in obleka izgubljene punčke, ki jo je bila sešila moja mama sama, je bila iz preproste kotenine, toda zelo, zelo bela in s pisanimi cvetkami posejana, povrh pa še odičena s čipkami in židanimi pentljami. Toda kaj, ni je pač bilo več! Ker mi je voziček še ostal, sem položila vanj svojo najlepšo punčko, ki pa je morala vedno samo ležati, kajti bila je brez las, brez rok in brez nog in vsi so se ji smejali.

Najbrž bi bila punčko Gerdo že davnaj pozabila, če bi se ne bilo zgodilo nekaj, kar vam bom zdajle povedala. Le poslušajte!

Dva, tri mesece po tem dogodku me je naša služkinja vzela s seboj v Balkeby. Ne spominjam pa se več dobro, kaj je imela tam opraviti, morda je šla obiskat svoje znance ali kaj podobnega. Prišle smo do enonadstropne, vegaste lesene hiše, stisnjene med skoro nove, velike zgradbe. Pozneje so to bajto gotovo porušili, zakaj zaman sem jo iskala. Dobro pa vem, da bi jo bila našla, če bi še stala na tistem mestu. Rjavkasto je bila poslikana, od vlage pa je barva vlekla že na sivo. Omet se je bočil v mehurčke. Ko je služkinja stopila v pekarno po kolačke, sem s prstom predrila več takih mehurčkov, to me je neznansko zabavalo. V pritličju te ubožne hišice sta bili dve trgovinici: pekarna in čevljarnica. V to poslednjo sva stopili s služkinjo.

Čevljar z velikim modrim predpasnikom je sedel na nizkem stolčku. Obraz je imel sivkasto-rumen kot testo in zelo slabe volje je bil. Ko sta bila s služkinjo izmenjala nekaj

besed, sva vstopili v sosednjo sobo. Tam je bil zrak oster in slab; kamor sem se ozrla, vse se mi je zdelo čudno novo in tuje. Najprej sem opazila dve postelji, kakršnih še nikdar nisem videla: bili sta rdeče pleskani. Žimnice in blazine so ležale kar vprek druga na drugi in tako visoko, da mi ni šlo v glavo, kako morejo ti ljudje zvečer, ko se odpravljajo spat, zlesti skoro pod strop...

V tem trenutku je vstopila neka ženska. Na prsi je stiskala drobno dete. Natanko se še spominjam, zob skoro ni imela več, v obraz je bila čisto rumena, toda lakti in prsi, ki so se kazale izza bluze, so bile zelo bele in pod prozorno kožo so kot črne nitke tekle modre žile.

Helena, naša služkinja, ki je kramljala z njo, je dejala nenadoma:

— No, kako je pa kaj Solvejg?

Ne spominjam se več, kaj ji je odgovorila siromašna žena, toda Helena mi je bila že poprej povedala, da imata čevljarjeva dekletce moje starosti. Zdaj me je še vprašala, ali jo hočem videti in z njo govoriti. Prikimala sem seveda in odšla k Solvejg.

Ležala je v kuhinji. Tam je bil zrak tako težek in zatohel, da me je postalo strah in pri srcu me je zbolelo. Dekletce je bilo zelo drobno, blede in svetlolaso. Slonelo je v kotu ob steni v veliki postelji. Odeto je bilo v rožnato nočno košuljico.

Vprašala sem jo po imenu in po starosti — oboje sem seveda že vedela: ime ji je bilo Solvejg in mojih let je bila — toda kaj bi ji sicer rekla? Ona pa me nasprotno ni vprašala ne za ime ne za leta; to se mi je čudno zdelo.

— Ali si zelo bolna? sem jo vprašala.

— Seveda, seveda. Bule imam v bokih. Dvakrat so me že operirali v bolnici, dvakrat, več, je odgovorila skoro ponosno.

— Ni mogoče, ni mogoče, sem rekla. Ali te je hudo bolelo?

Solvejg ni odgovorila. Jaz ji pa tudi nisem vedela nič reči. Z nogami sem cuzala kavčukasto pentljo na slamniku, ki sem ga nerodno mečkala med rokami. Vrata v čevljarnico so bila odprta, v kuhinji je zaudarjalo po smoli in po vlažnem usnju. Mati bolnega dekletca je stala ob štedilniku in kuhala kavo; otroka je še vedno držala v naročju. Vonj žitne kave in slabega mleka se je mešal z duhovi iz čev-

ljarske delavnice. V tej ubožni kuhinji menda nikdar niso odprli ozkega okna.

Končno sem morala spet nekaj reči. Vprašala sem mlado bolnico:

— Ali ti nikdar ni dolgčas, ko moraš vedno samo ležati?

Solvejg mi ni takoj odgovorila. Potem pa je potegnila nekaj izpod blazine.

— Papa mi je dal tole, je rekla.

In pokazala mi je zeleno popleskano škatlo za nabiranje rastlin. Obešena je bila na pisani vrvi.

— Mama mi je pa dala tole, je rekla.

In izpod zglavja je pokukala punčka. Glavo je imela iz porcelana, plavi lasje so bili kar naslikani nanj. Četudi je bila že zelo zamazana, sem takoj spoznala njeno belo obleko s cvetkami in židanimi pentljami. Bila je Gerda.

Zardela sem, solze so mi stopile v oči. Zdelo se mi je, da sem bolnemu dekletcu storila strašno krivico. Nisem se upala dvigniti pogleda in tudi besede nisem mogla spraviti iz grla.

V tem trenutku se je čevljarjeva žena, ki je ob štedilniku natakala kavo v okrušene skodelice, nenadoma ozrla vame in ugledala moj zardeli obraz. Stopila je takoj k postelji svoje nesrečne hčerke, ji potegnila punčko iz rok in jo položila nekam v stran.

— Nikar ne kaži takih igrac bogati deklici, je dejala in se prisiljeno nasmejala. Potem pa se je okrenila še k meni in hitro rekla:

— Ti imaš pa gotovo mnogo lepših in večjih doma, kajne?

Za hip sem se ozrla kvišku. Njen pogled je blodil po kuhinji, ustnice je čudno krčevito stisnila na skoro brezzobe čeljusti. Potem pa je dejala s čisto drugačnim, medenim, spoštljivim glasom, da sem kar zatrepetala od studa in nerazložljive bojazni:

— Seveda, seveda, ti imaš druge, lepše punčke. Ampak naši ubogi Solvejg se tudi ta zdi zelo lepa — — — še za dve kroni sem jo kupila pri Wollmanu, da povem po pravici ...

Žena je nato na dolgo in na široko pripovedovala, kako je bilo takrat z nakupom te punčke. Čutila sem, kako so se ji večkrat ustavile oči na moji sklonjeni glavi.

Spominjam se, da me je nato povabila v izbo na kavo. Zaman sem se branila in za-

trjevala, da mi je mama prepovedala piti kavo. Popila sem jo celo skodelo in pojedla dva slaba kolačka, ki ju je bila Helena kupila v pekarni. Čevljarjeva žena me je tako silila, da sem jo morala ubogati.

Ko sva se s služkinjo vračali domov, sem silovito jokala. Nisem pa hotela povedati kaj. Toda Helena mi je rekla, da naj bom kar srečna in zadovoljna, da nisem tako bolna kot Solvejg. Dobro mi bo delo, je dejala, da sem videla, kako žive druge deklice. Jokala sem čezdalje bolj. Tedaj se je služkinja ustrašila, obljubila mi je bonbonov in me rotila, da ne smem povedati mami, da sem jo spremila v Balkeby.

Kmalu sem se potolažila. Začela sem spetoma premišljati, kaj vse bom storila za Solvejg. Pojdem jo obiskat in jo bom kratkočasila. Iztuhtala sem mnogo dobrot. Ob misli, da bom postala dobrotnica uboge bolne Solvejg, sem se polagoma pomirila in končno se mi je povrnila dobra volja.

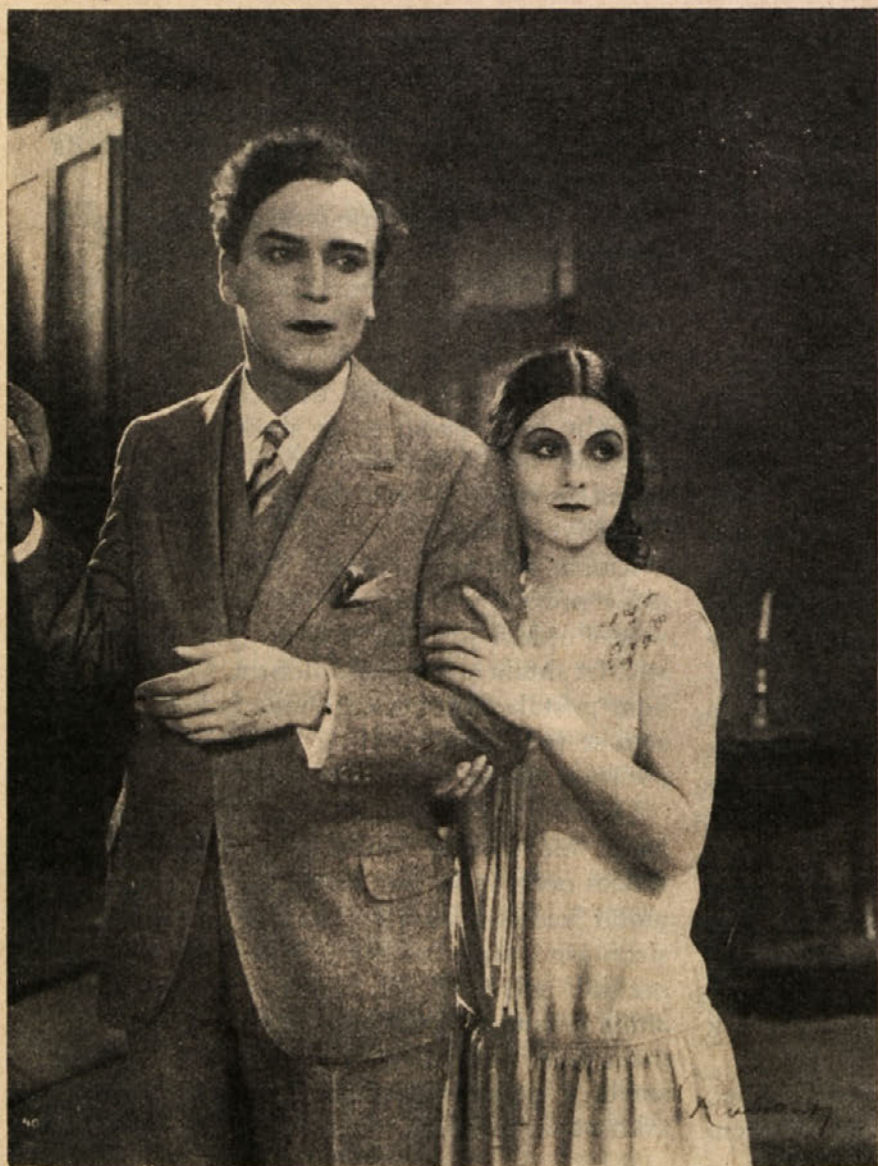
Od vsega, kar sem bila sklenila, nisem pozneje nič storila. Imela sem namreč samo sedem oere. In še tisti večer, ko sva z mamico molili večerno molitev, sem se spomnila na siromašno, malo bolnico in iznova mi je potok grenkih solz zalil oči. Toda o punčki nisem zinila nikomur. Služkinjo Heleno so naši domači pošteno ozmerjali in nikdar več nisem smela v Balkeby k ubogi Solvejg, ki je bila tako nevarno bolna.

*

Tako sem prvokrat srečala uboštvo. Nekaj let pozneje mi je nekega dne povedala mama, da smo tudi mi postali ubožci. Še danes pomnim, kako sem se takrat zgrozila od tesnobe in kako so v čudni vročici zagorela moja dekleška lica. Ali smo bili torej tudi mi obsojeni, živeti v okuženem ozračju, pripogibati hrbte pred ljudmi, jih gledati z bojazljivimi očmi in govoriti z njimi ponižno in sladko ko med? ...

Postala sem doraslo dekle, postala sem žena. Naučila sem se vedno bolj spoznavati življenje. Tudi uboštvo.

Toda najhujšo revščino — p o n i ž a n j e, ki se roga siromakom — sem spoznala s sajnarskim nagonom otroka tisti dan, ko sem začutila v sebi zločinsko dušo, v kuhinji pri čevljarjevih v Balkebyju, ob ženi, ki je skrila punčko Gerdo. (Po franc. prevodu — Pavel Karlin.)

Fotostudija.

Leva slika: Vladimir Gajdarov, ki je v preteklem mesecu nastopil na našem gledališču in v tukajšnjem kinu Matica. S svojo moško lepoto si je osvojil mnogo ženskih src. Njegova partnerica na sliki je Eliza la Porta.

Spodnja leva slika:
Cloveška opica.

Jahalni sport v Ameriki.

Na zgornji sliki vidimo
dve Američanki, ki v
največjem diru stoje
menjata konja.

Desna in srednja slika kažeta borbo z divjim ne-
ukročenim konjem in na zadnjih dveh slikah vidimo
že dresirane plemenjake na dirki.

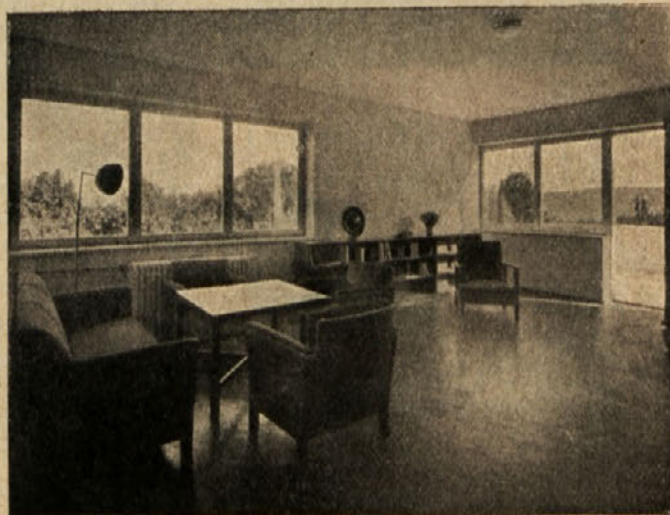
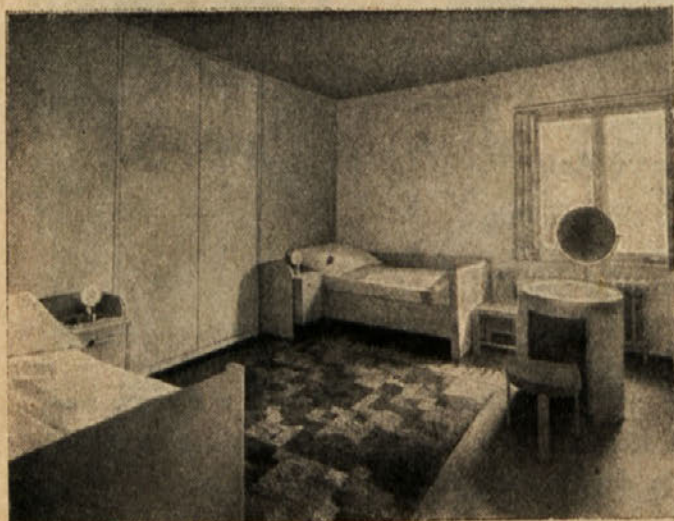
Deca na maškeradi.

Leva slika: Kot v spalnici.

Spodnja slika: Moderno stanovanje.

Levo spalnica, desno salon. Vsa oprema je enostavna, gladka.

Omare so vse vzdane. Okna velika. Sodobno stanovanje se odlikuje po svoji mirnosti in dela vsled ekonomične izrabljenosti vtis prostornosti.

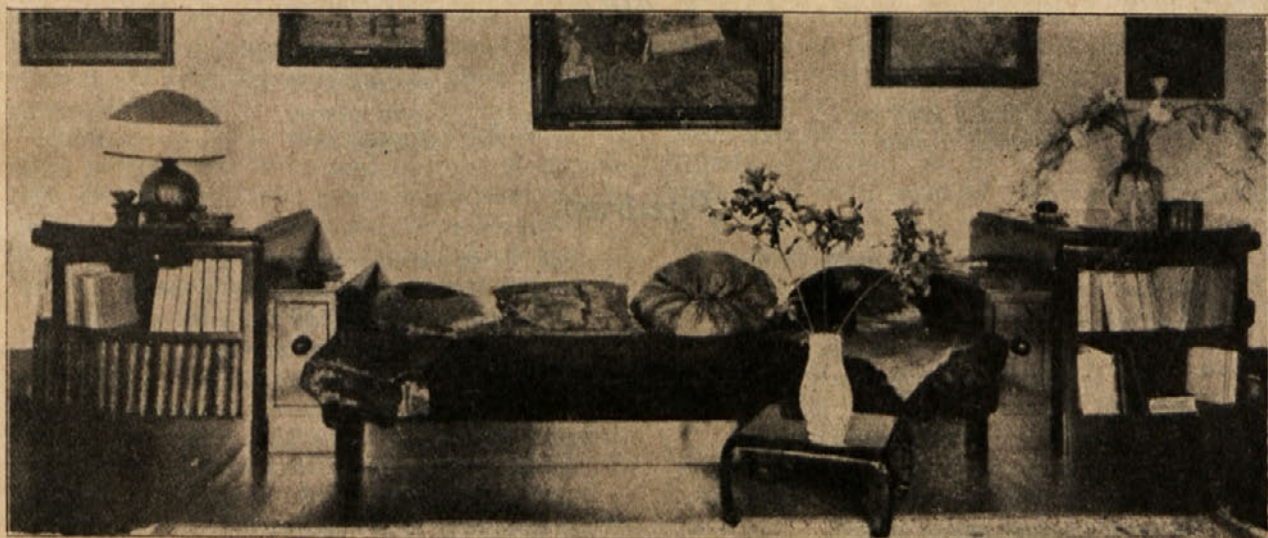
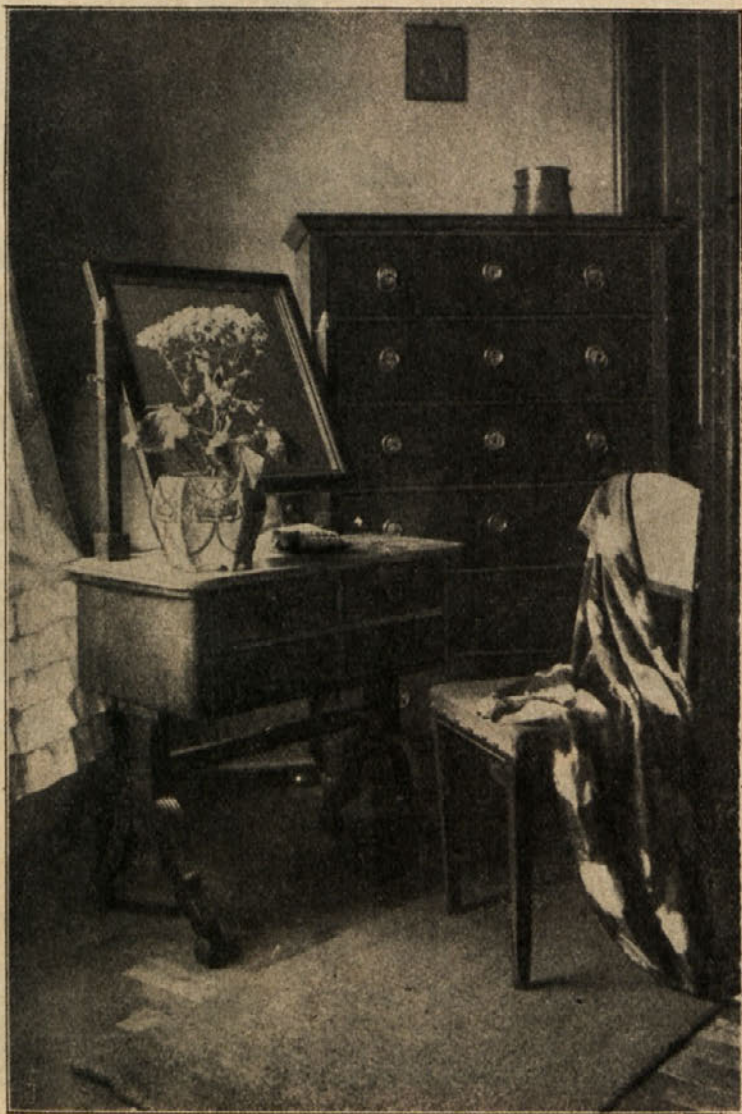

Mala Breda.

Desna slika: Kot v spalnici.

Spodnja slika: Moderni divan z blazinicami, polici s knjigami, slike naših mojstrov in rože na pručki.

Vse to dela vtis domačnosti in vabi k odpočitku.

Zima v Kotu.

Ksaver Meško:

Draga, že spiš?
Zvezdice sevajo
v tiho ti kamrico,
angelci ti pojo

pesem uspavańko.
Zvezdic vseh sevanje,
angelov vseh sevanje,

angelov pevanje
mojega je srca
tajni odmev:
Ljubim te!

Ivo Peruzzi:

Pozdravljeno solnce, ki v prsih vstaja,
balkoni sanjavi in pesmi — adijo!
Tamkaj od vzhoda nov dan se poraja,
blišče se planine, se trate smeji jo.
In prsi razgaljenih k zdravju in sreči
korakajo drzni bojarji prirode ...
Vi merci daljin, vi orači plamteči,
kovači, kujoči si boljše usode:
Vaš dan ni več dan mogotcev državnih,
in družba zavisti, laži in tesnobe,

vaš čas ni umiral v spominih prestavnih,
napoj vaš je poln — zdravilne grenkobe. —
Resnica na desni, na levi Pravica,
a jasen pogled in trdno za veslo.
Neskončna Ljubezen užiga jim lica,
nikjer ni programa in v srcu je gesto!
Pozdravljeno s o l n c e, ki v prsih vstaja,
vam borcem pozdrav iz te blatne doline!
Življenje življenju si roko podaja
in naše teme so in naše jasnine ...

Mile Klopčič:

Poročena

Šla sem s teboj čez reko Ki.
Od dragih mojih voda me deli.
Predaleč mora moj bolesten vzdih,
predaleč roma solza tja do njih.
Onstran so se mi odtujili
vsi: starši, bratje in sestré.
Tu v mrzlem severu so naložili
breme na hrbet žené.
Jesensko listje pada, pada ...
V samoti tvojega stana
je pičla ljubezen, pičla še hraná.
Tri leta že! Prezgodaj pada
na mene ivje, zgodaj slana.
Vsak tvoj mgljaj sem izpolnila;
sem s tem tvoj srd si zaslužila?
Na delo rano zjutraj že hitim,
in v delu pozno v noč bedim.
Hotela bi spati, da bi se več ne zbudila,
mladost se v solzah mi osiplje in mré.
Da še bi se enkrat samo nasmehnila,
saj sem še mlado, mlado deklé.

Miran Jarc:

Iz mladih pesmi

Slovo daj, nevestica, belim nočem,
ko sama drhte si prisluškovala
srebrnim obzorjem, ki so šepetala
skrivnosti ode te v boječi: „Li smem?“
A v školjko — srce ukleni poljan
mesečinskih svetov žuborenje,
ko prvič te zdramil vriščeči bo dan,
srcu prisluhni, pij hrepenenje.

V noči

Pozdrav

Razširil je roke v znak zadivljenosti.

«Ampak izpregovorite vendar, gospod Bernard!» je nadaljeval. Recite kaj, da bom vedel, ali se najina telesna istovetnost razteza tudi na govorico...»

«Gospod...» sem zajeceljal.

«Imenitno! Saj sem si mislil! To je sijajno!»

Mož je v svojem razburjenju nekolikokrat na slepo koraknil po izbi... Mel si je roke, tleskal z dlanmi in se smejal...

«Ah! srečna misel, ki me je obšla!» je vzkliknil.

Njegove oči, ki so bile zbog smeha obrobene z gubami kakor staremu Kitajcu, so strmele v moje, enolične in enake barve, samo da so mi bile od začudenja okrogle kot loterijska kroglica.

«Nol!» je dejal. «Ali ste se zavzeli? Nujte, zavedite se, gospod Bernard. Resen pomenek imava in časa ne smeva tratiti... Dovolite?»

Potegnil je k sebi stolico in sedel. Jaz sem storil isto, iz golega posnemanja, samogibno, kakor mesečnik, govoreč sam s seboj: «Sanja se mi... To so očitno sanje, in sicer najbolj nesmiselne od vseh, kar sem jih kedaj imel...»

«Gospod Bernard,» je povzel možanec, predstavljam se: Elzear Philibert, francoski Kanadec, iz Québeca...»

Prekiniti moram svojo pripoved. Ivona je vstopila z obema prejšnjima poglavjema, ki sem jih ji dal čitati.

*

«Ali, ubogi botrček, saj to ni tako!» mi je velela. «Najprej si o meni naredil navdušen portret... To je dočista smešno... Napraviš mi to veselje in prečrtaš dotične odstavke, kajne?... Potem pa govoriš o Cruchatu, o Starem Sèvresu, o Nikotu, o svojih prvih dogodivščinah, ko si bil Živa blagajna... Tvoji bravci tega ne bodo čisto nič razumeli!»

«Kako?» sem del presenečen. «Nič ne bodo razumeli?»

«Gotovo ne!» je nadaljevala. «Ker si bil pred petnajstimi leti junak dneva, si domišljaš, da se ti je treba samo imenovati, pa da vsakdo poreče: 'I, kako pa! Živa blagajna... Tisti Overnjat... Demant in slepo črevo... Ampak kdo neki se še danes tega spominja?'»

«Meniš?» sem zamrmral malo poparjen.

«Tako je kakor z mano... Moja slika je bila v novinah pred dvajsetimi leti, ko je bil ubogi papa ubit in ko si ti rekel, da mi hočeš biti zaščitnik... Omenjali so po listih, v kakih okoliščinah sta se vidva spoznala... Rekli so nekaj besed o vajini izredni dirki okoli sveta... Ampak drugi dan se ni več mislilo na to in

za mesec dni ne bi bila ena oseba od sto več znala povedati, kdo je Ivona Loustau, mladoletna sirota Matije Bernarda...»

«No, pa kaj?»

«Prižgi svojo svetiljko! Povej, kdo sva!»

In položila mi je na mizo obe poglavji ter odšla.

Kar se tiče njene slike, je ne bom zatrdno nič popravljaj. Glede ostalih reči pa ima prav, zato hočem kar se da na kratko posneti zgodbe, na katere sem že nekolikokrat meril.

Pred petnajstimi leti sem bil težak v službi starinarja Cruchata. Nekega dne sem po neokretnosti pogoltnil sloveč demant, ki sem ga držal med zobmi, medtem ko sem popravljaj okov, kamor sem ga mislil zopet vložiti. Ta zoprna nezgoda se je pripetila baš tedaj, ko je zbiratelj baron De Chasseneuil kupil dragulj (ki je bil dvojno dragocen, saj poleg svoje notranje vrednosti je imel še nenadomestljivo vrednoto spomina, ker je krasil prvo francosko tobačnico, namreč ono, ki jo je Nicot* prinesel Katarini Medicejski...). Kakor črešnjeva koščica se mi je Nikot — tako se je nazival ta demant — po nesreči ustavil v slepiču. Kirurški operaciji pa sem se odločno uprl. To ni bila zlobnost od moje strani, marveč bojazen pred ranocelnikovim nožem, tako nepremagljiv kakor malosrčen strah. Gospod pl. Chasseneuil je bil obupan, Cruchat pa besen. Redarstvo se je izjavilo, da je brez moči: tatvine ni bilo, temveč edinole smola — pri kateri sem bil seveda jaz prva žrtev, zakaj Nikotova navzočnost v mojem slepiču mi je neprestano grozila z vnetjem slepega črevesa.

Stvar je vzdignila dosti hrupa. Novinarji so me hodili izpraševati, fotografirati in kinematografirati, tako da so malopridneži vsega sveta v kratkem vedeli, da biva v Parizu v prodajalni «Stari Sèvres» na Lafittovi cesti živa blagajna (tako me je krstilo občinstvo)... mož... komaj mož... nebogljen, ponižen in šibek starček, čigar trebuh, mršav od slabo plačanega dela, ima v sebi demant iz francoske krone... milijon, ki ga samo s konico kršnega si bodi noža že lahko spraviš iz njegovega skrivališča...

Ker so se proti meni poskušali zločinski napadi, mi je policijski načelnik dodelil za osebno stražo slovitega redarstvenega nadzornika Loustauja.

Neki moj bratranec, debel, sebičen in petičen samec, ki sem mu bil jaz daljni pa edini sorodnik, Honoré Plaisance, me je brez truda

* Jean Nicot (1530—1600), francoski diplomat, je prinesel duhan na Francosko. Po njem je imenovan nikotin. (Op. prev.)

in težave prepričal, da je ta zaščita nezadostna, in me pregovoril, da me je smel on ugrabiti.

«Vse nate preži», je rekel. «Chasseneuil, Cruchat in jaz ne poznamo tatinskih zvijač. Nikar se torej ne zanašaj, da te bomo mi branili. Ostanе še Loustau. Ampak on je sam proti sto drugim. Zaključek: pazimo, ali pa si izgubljen. Jaz mislim takole. Kratko malo jo popihava po angleško ter odideva v tujino, kjer bova živela pod izmišljenim imenom. Nikoli se ne bo izvedelo, kaj se je z nama zgodilo. Rešen boš.»

Neutegoma sva torej ostavila redarja, starinarja in zbiratelja redkih stvari ter odjadrala v Avstralijo, kjer naj bi skupaj lepo v miru živela do moje smrti (meni je bilo petdeset šest let in sem bil videti precej zdelan), nakar bi se moj bratranec Plaisance (mnogo mlajši in osobito čvrstejši) polastil demanta... O tej razrešitvi kajpada on ni nikdar zinil niti besedice, vendar jaz sem uganil njegovo prikriti misel...

Ali ne zmeša se tako lahko sled možu, kakršen je bil Loustau, niti strašanskim razbojnikom, ki so pazili na vse pretege. Plaisance in mene so zopet dohiteli in na novo nama je bilo bežati. Ah! kakšna mōra! In nepričakovani konec, ko sva se vrnila na Francosko, še vedno zasledovana, ta napad vnetja slepega črevesa, ki se je nenadoma pojavil, kakor da me je kdo z bodalcem dregnil v trebuh... operacija takoj nujna, pod pritiskom bolečine sem slednjič privolil vanjo... oba zlikovca, ki sta se izdajala za ranocelnika in ki ju je Loustau podrli na tla v trenutku, ko sta me hotela uspavati... kako me pravi zdravniki kloroformirajo... in prebujenje! Mojega bratranca je zadel mrtvoud, Cruchat je prišel na nič... vse to zaradi okoliščin, ki bi bilo pre dolgo govoriti tukaj o njih... Ampak pozneje mi je bilo življenje sladko, brez obla kov, zbog Plaisanceovega imetja (ki sem ga navsezadnje podedoval, dočim se je bratranec tako trdno nadejal, da bo dedoval za menoj), življenje v lastni čedni vili ob Seini v Courbevoii, kamor je Loustau, sedaj moj najboljši, moj edini prijatelj, prihajal ob nedeljah s svojo ženo in hčerko, da smo skupaj jedli kračo ali piščanca in ga zalili z dobro kapljico!

Življenje brez oblaka, ki pa na žalost ni trajalo dolgo! Loustau je izgubil svojo ženo in ta velika tuga mojega prijatelja je bila prva senca... Potlej sem nekega jutra omedlel, ko sem razgrnil novine, ki sem bil šel ponje v nabiralnik ob vrtnih mrežnih vratih... Glavnega paznika, dobro znanega Loustauja, so z dvema krogla iz samokresa ubili roparji, ki jih je skušal zapreti. Nato je bilo še nekaj stavkov, ki jih nisem mogel do kraja raz

brati: «...častna smrt... Žrtev dolžnosti... Notranji minister in prefekt... Zlata svetinja...» Besede so mi plesale pred očmi, in ko sem jih dvignil iznad dnevnika, kjer nisem nič več razložil, sem se brez misli ozrl proti Seini, ki se mi je zdela zastrta z gosto meglo...

Gospod baron pl. Chasseneuil je mož izbrane dobrote. Ta bivši državnik in sorodnik najstarih obitelji v saintgermanskem predmestju, naju je, Loustauja, preprostega stražnika, in mene, nekdanjega hlapca v «Starem Sèvresu», vselej štel za prava prijatelja. Do spela sva hkratu v bolnico, kjer je nadzornik izdihnil svojo dušo. In ondi sem mu izrazil svojo namero, da bi vzgajal Ivono.

«Nobenega sorodnika nima več, niti daljnega», sem dejal. «Njen boter in njena botra sta zelo ubožna in zelo stara človeka, ožja rojaka temu nesrečnežu... Že nekaj časa je, kar sta se umaknila v svoje selo v Pirenejih... Dekletce jih niti ne pozna... Mene ima za svojega kuma, ker me je od nekdanj tako klicala, še sam ne vem, zakaj...»

«Vi boste njen varuh», je rekel gospod De Chasseneuil. «Jaz napravim potrebne korake.»

In vrli mož mi je stisnil roko ter me gledal, kakor da bi me rad poljubil. Toliko da se mu nisem naslonil na rame in se po milji volji izjokal. V takih trenutkih je človek neumen.

Še nekaj let sreče, vendar globoke in obenem skaljene sreče, kjer je bilo živega veselja, obžalovanja in nepokoja... Pričujočnost plavolaske, divne, srčkane, vedno tako pridne, tako prikupne, tako radostne deklice je bila zame neprekinjena divota...

*

Ali v ta zamik se je mešal otožni spomin na nesrečnega očeta, mojega edinega prijatelja (gospod De Chasseneuil stoji previsoko, da bi ga navzlic vsemu smel smatrati za kaj več kakor za pokrovitelja), in skrb zastran odgovornosti, ki se mu je zdela pač težka za ramena bomega starca, nesposobnega v zamotanih prilikah, kakor sem pogosto dokazal, priletnega moža, čigar okrogla, častitljiva imovina je bila posledica pravcatega slučaja...

«Varuh!» sem si ponavljal. «Dolžan, voditi nekoga skozi življenje, čeprav jaz sam nisem bil nikdar zmožen voditi samega sebe...»

Sicer nisem bil kdo ve kolikokrat v nevarnosti, da bi bil dal svoji varovanki kak ukaz ali vsaj preprost nasvet, ki bi se ga bil utegnil kesneje kesati. Kajti zapovedovala je v hiši prav za prav ona, njene najmanjše želje so bile postava, in ta postava, ki sem se po božno uklanjal pred njo, me je tuptatam nekoliko osupila... (Nadaljevanje prih.)

Zdravje in sreča

Mamica in otročiček, vsa čista dehtita žarita svežosti, okusna, oskrbovana. Veselo zdravje se smeje z lestečimi zobmi.

Dnevna gojitev s »Kalodontom« je najsigurnejša pot, da obvarujete lepoto in zdravje Vaših zob.

Sarg'ov

KALODONT

Alojz Gradnik

Povedal vam bom iz pravljice, ki sem jo bog ve kje čital in mi je ostal v spominu samo kratek odlomek, podoben mračno-trpkemu napevu, ki se znova in znova povrača v melodiji človeškega življenja.

Živel je človek, kraljevič v daljni deželi. Samoten in mrk je prebival v ozki celici visokega stolpa in redkokateri državljani ga je imel priliko videti. Celo njegovi najbližji so se ga boječe izogibali in niso vedeli, kako naj si razlagajo njegovo molčečnost, ali iz neumljive ozlovoljenosti ali iz sila samoljubne domišljavosti. Kraljevič, ki je v dnevu presedel ure in ure v svoji dvorni pisarni, pa je na noč skrivaj in brez spremstva ostavil samotni stolp. Preoblečen v navadnega državljana se je udeleževal vseh razveseljevanj, v katerih iščejo ljudje radosti in utehe. Ali vsakokrat se je vrnil še bolj žalosten in potr. Nekoč pa je k sebi poklical velikega duhovna, ki je bil več vseh zemskih in nadzemskih ved.

«Ti, duhovni,» mu je dejal, «ki je tvojemu srcu vse očito, ali si srečen?»

«Srečen?» je oni zmignil z rameni, «nihče na zemlji ne more biti srečen. Vse, česar koli se dotakne naše poželenje, ki vre iz večnega ognja, je le bežna podoba, ki nas samo mami in moti.»

«To so prazne besede,» mu je odvrnil kraljevič, «jaz pa hočem, da bo radost in uteha teh minljivih stvari večna. Povej mi, katero sredstvo naj si za to izberem?»

«Ne poznam tega sredstva, visočanstvo,» je odvrnil veliki duhovnik.

In kraljevič je ostal sam s svojo žalostjo. Ko pa je bila noč njegove bolesti najgloblja in najtemnejša, ga je obšlo nenadno spoznanje. Vzel je papir in dal v besedah izraza svoji veliki žalosti. In tedaj se mu je prvič po obrazu razlil smehljaj sproščenja in radosti. To pa, kar je napisal, je bila — pesem...

Na to davno zgodbo sem se spomnil, ko sem vam hotel govoriti o pesniku «Padajočih zvezd» — Alojziju Gradniku.

Gradnik je pri nas najmočnejši pesnik tiste bolesti, ki jo doživi človek iz strašnega razočaranja nad minljivostjo in praznoto opojne radosti, kot jo nudi svet. Človek, ki bi rad kakor Faust zaklical trenutku: «ostani mi, tako si lep!», in ki z Nietzschejem nagonsko zahteva: «vsaka radost hoče biti večna!», tak človek, ki je preveč prirodnoelementaren, da bi se tolažilno in slepljivo zadovoljeval z izumetničenimi dogmami in modrostmi, bo kot pesnik dal pretresljivo močnega izraza tem doživetjem, izraza, ki se ne zdi odvisen od vsakokrat drugačne, vladajoče sodobne miselnosti, ampak je enako svež in živ v vseh dobah. Taka pesem je trajno živa, ker je izrazito osebna, ali doživeta tako močno, da govori vsakomur, ker je iz tiste globine čuvstvovanja, v kateri si duše odpevajo:

..... dva vodnjaka
oddaljena vrh zemlje sva. V globinah
pa se le eden v drugega pretaka.

In če so ta doživetja po svoji osebnosti neodvisna od časa, tudi oblika, ki jih izraža, ni podvržena predpisom in okusu menjajočih se literarnih struj, ampak je tista, ki so jo uporabljali veliki renesančni liriki in za njimi sloviti pesniki klasiki vseh dob: Sonet, njega različne inačice in izvedenke in ustaljena kitna oblika.

Ta aristokratski kult individualnosti se očituje v vseh smereh, porazširjen na kult prednikov, objemajoč lasten rod, obkrožajoč naš rod z žarom strastne pripadnosti, ki je prav

za prav le drugačna oblika nagonske želje po obdržanju samega sebe. Kakor drevo, ki raste pod zvezde, pa se s svojimi koreninami krčevito okleplje zemlje, iz katere izrvano bi moralo žalostno poginiti, ocvetelo in izsušeno.

To vse se mi je zdelo potrebno poudariti, ker šele iz tega gledanja moremo pravilno razumevati in poglobljeno podoživljati življenje, ki se nam razodeva iz Gradnikovih pesmi.

Od leta 1917. sredi grozot svetovnega požara pa do danes je izdal Gradnik tri svoje pesniške zbirke: *Padajoče zvezde* (ki so izšle še v drugi izdaji leta 1923.), *Pot bolesti* (leta 1922.) in *De profundis* (leta 1926.). Med prvo in zadnjo knjigo leži deset let: doba, v kateri so se zgodili v Evropi silni prevrati, se izmenjalo v literaturi dokaj literarnih struj in smeri, druga drugo bojevito naskakujoča, vsaka zase izpovedujoča edino zveličavni program «nove umetnosti». Doba, ki je prej neznana imena postavila skoro nenadoma v vidno ospredje, znana pa prav tako nenadoma zatemnila, omogočila nekaterim koristolovcem, da so se vsaj za nekaj tednov poskusili tudi v umetnosti, upajoči, da se utegnejo vsaj tu proslaviti, kajti v teh letih je šlo večini le za izstopanje v ospredje. Potem pa so razburkani vali bliskovitih presenečenj in menjav spet začeli upadati in se vedno ostreje začeli pojavljati obrisi novih celin in tvorb.

Zdaj pa odpri vse tri Gradnikove knjige. Skoro niti sledu ni v njih idejnih prevvalov, ki so tako močno vplivali na tako zvano sodobno umetnost. Kako to? Prvič, ker je Gradnikova lirika predvsem «osebna» lirika, drugič ker obseza Gradnikovo pesniško doživljanje tisti svet, ki je odvisen od nespremenljive zakonitosti v nasprotju z okrožjem površinskega razumničenja in razmišljanja, namreč svet elementarnega čuvstvanja.

Eros Življenje in Smrt (*Padajoče Zvezde*) sta polarna varuha tega sveta. Od obeh sije na človeka v središču dvojni usodni žar: mesečinsko srebrn in mračno zamolkel in pesnik jima odpeva kakor vztočni ujetnik, ki se ne more iztrgati iz tega začaranega kroga mamečega videza (koprene boginje Maje!), ne da bi se pri tem izkoreninil iz življenja.

Ali prav Gradnik je zato dal v moderni slovenski liriki najžarovitejši izraz razvihanega erosa (n. pr. «Pisma»), ki ni nikak lahko kril, bleščeč, menuetno igrav amor, ampak neizbežna usodnost. Sploh se «usoda» znova in znova temotno oglašča iz teh rdeče razžarjenih pesmi. Oglašča se kot zamolklo šumenje črne reke, v kateri se zrcalijo «padajoče zvezde». Vsa ta doživljanja so «padajoče zvezde», vedno več in več se jih izkresi, vedno več in več se jih utrne v brezdanjo noč.

Sanje moje, cele roje
vas življenje pokončuje,
pa vas vedno nove struje
v smrt pošilja srce moje.

Ta «pot bolesti» je neprestano kroženje življenja ob stenah, za katerimi preži nerazodeta skrivnost večnosti. In še je ta pot bolesti neprestano obnavljajoča se žeja, ki zanjo ni uteha:

Pil sem te in ne izpil, Ljubezen

— — — — —

bi hotel, da bi bila noč ta večno,
ker samo v temni noči mi nesrečno
srce je moč tolažiti z lažmi.

In kakor da se samotni svečenik boginje Maje zaveda, da ne bo čutom nikoli dano pogledati za steno vesojsstva, v skrivost zvezdâ, poje:

Če so zvezde previsoko,
tu na zemlji ognja išči...

in se tolaži:

Ah, morda je v nemiru mir
kôt v slasti skrita bolečina
in morebiti od vseh ver
nevera vera je edina,

dokler se ta muka ne razodene v najgloblji izpovedi:

Zrl sem v strašne teme svojih brezen:
in ker je pogled moj bil zastrt
od bridkosti, nisem vedel, Smrt,
da si najskrivnostnejša Ljubezen...

To so že glasovi iz globin — *de profundis* —, to je križev pot telesa, ki brezupno zahteva nikdar nehajočo vseradost večnega življenja v telesu. V razpaljeno žarkem lirizmu se vžigajo krvavi žubljivi vročinskih izživljanj, dokler se v trudni uklonitvi ne povesijo v neskončno mirnost spoznanja:

Vem, da sem kakor vrh vodé mehur,
ki vstane in se razpusti in zgine,
a reka moči dalje breg in prod.

Ti verzi vplivajo kakor globoko spoznanje starih prorokov, ki so v svojem duhovnem

gledanju zrastle v prav isto modrost. Tako se konec poti duhovnega življenja stika s koncem poti življenja mesa kakor dvojne končnice v sebi zaključene krožnice.

Kakor zakliče srednjeveški mistik po Bogu kot središču duhovnega življenja, tako pa »večni romar, večno cestam gost«, ki se mu resničnost razblinja v zvočne spomine, zakliče po — Materi:

Življenje nas od Matere odlóči
in bol in bolečina so le želje,
da bili z Materjo bi zopet eno.

Mati se pobrezmeji v Pramater-zemljo, ki je mističen simbol zagrobnega življenja:

V megleni in mirnomameči noči
Smrt dobrotljiva zopet vse pripelje
v ljubeče tajno nas naročje njeno.

Iz zemlje si, v zemljo se povrneš — to je krogotok življenja v telesu. Gradnik mu je dal pri nas silno besedo mistične zvočnosti.

V Sinu je nadaljevanje življenja, ki se je v jazu zaključilo:

in ko ne bo moj grob nikomur znan,
boš ti življenja mojega spomin.

S teboj v neskončno večnost sem razpet,
tvoj cvet in tvoja nova pot mi pravi,
da smrti ni in da je vse prehod.

V »Sinu«, tej pet sonetov vsebujoči pesnitvi, je izpel Gradnik bistvo sebe pesnika in človeka. Moral bi vam prečitati ves cikel, da bi zajeli vso veličino in globino te izpovedi; mimo katere ne poznam enakovrstnejše v slovenski liriki.

Družina, rod, narod — vse samo žive pri spodobu za Pramater-Zemljo, poslednjo varuhinjo in zaščitnico pred strahotno neznanostjo veselja-Duha. Kako čudovito se sklada to življensko naziranje z miselnostjo Kitajcev, ki so našli v rodu in narodu kot pobrezmejeni družini prav isto svetišče v zameno za transcendentalno religioznost, ki jim je nepotrebna (Ku-Hung-Ming: L'Esprit du peuple chinois). To slednje sem poudaril le zato, da pokažem v kako nujno nagonskem sorodstvu s tem vztokom korenini Gradnikovo zanimanje za kitajsko duševnost, ki ga je dovedlo do tega, da nam je podaril svojo »Kitajsko liriko«.

V tej zvezi — rod, narod je pobrezmejen človek-posameznik — se nam odkrije vsa notranja nujnost Gradnikove domorodne

lirike. Že v »besedah umirajočega dijaka« se oglasi klic: »O, mati, o domovina daljna«: to daljno domovino ob Soči, deželo brd, vinogradov, vitkih srebrnih topolov, cipres, oljčnih gajev, cvetočih breskev obiskuje kesneje pesnik v trpkih spominskih vrnitvah, ki jih pozazoruje in obnavlja v slikah in motivih iz Kobarida, Brd, Medane, Devina, Komna, Tolmina, in v pesmih »starega begunca« se doživlja zlitja človeka z zemljo izkričijo v

verze: Jaz sem le ena trava tvojih polj
in sem samo en kamen tvojih gor
in samo ena kaplja tvojih vod.

O, domovina! Glej, iz zemlje tvoje
vsasal vse soke svoje sem davnine.
Moč tvoja moja je in bolečine
so tvoje zdaj vse bolečine moje.

Zdaj vem, da sem le kri od tvoje krvi...

A tudi to doživljanje zavzame vedno širši obseg in poslej njegova »zemlja« ni več samo dežela oljčnih gajev, temveč kraljestvo udiženja. Tako je zrastel pesnik Padajočih zvezd v klicarja integralnega jugoslovanstva.

*

Gradnik pa je pomemben tudi kot odličen prevajalec. Kot človek izbrane kulturne oblike in aristokratske umetnosti se najrajši bavi z deli pesnikov, ki so živelj izrazito samoniklo in izven množice, zato je umljivo, da se je s posebno ljubeznijo ustavil pri Indijcu Rabin-dranathu Tagoreu, čigar pesnitve nam je poslovenil v petih knjigah: Vrtnar, Žrtveni spevi, Rastoči mesec, Žetev, Ptice selivke.

Njegova kitajska lirika pa je živa priča, s koliko tenkočutnostjo in podoživljenostjo se je pesnik bavil z liriko vztočnega nebeškega carstva. Iz evropskih literatur je omeniti poslovenitev Bodenbachovega Mrtvega mesta, izbor iz lirike Ade Negri, Sem Benellijevo Ljubezen treh kraljev, zdaj pa pripravlja Gradnik prevod slovitih portugalskih sonetov Elizabete Browningove. Iz premnogih snovanj, ki jih skuša pesnik še uresničiti, naj izdam samo še načrt zbornika Arabske lirike, ki bi naj bil ne samo vzporeden kitajski, temveč donos k novim antologijam iz svetovne književnosti: iz staroegipčanske, malajske itd. Kajti, da poznovim pesnikove besede: »Če smo Slovenci postali svetovni narod, ali ni tedaj tudi naša dolžnost, da se seznanjamo s svetovnimi literaturami, predvsem z literaturo najvišje kul-

turnih narodov, in tedaj se ne smemo zadovoljiti samo s spoznavanjem evropskega pesništva, ampak se moramo razgledati tudi v književnosti drugih kontinentov. Naš izobraženec je še vedno odvisen v prvi vrsti od nemških prevodov. Kako mu naj zamerimo, če sega po njih, ko mu zbog naše malomarnosti ne moremo nuditi slovenitev. In končno, ali nismo bolj potrebni dobrih prevodov kot slabih izvirnikov?»

Prof. Saša Šantel:

Rajko Šubic

Rajko Šubic: Ex libris.

Za Rajka Šubica, grafika in ilustratorja, umetnika detajla in risarskih fines, Ljubljana ni bila ugodno mesto za njegovo umetniško delovanje. Komaj leto dni je preteklo, odkar je sledil Lojzetu Žagarju in zapustil domovino.

Nemo propheta in patria? Ne vem, ali velja to tudi za nas. Poznam domače preroke, ki se glede priznanja ne morejo pritoževati. Morda je ležalo to v Šubičevem značaju, ki mu je tuje vsako vsiljevanje? Tega ne bom dalje preiskoval. Izkratka Šubic se je nekega dne

Gradnikovo celotno delo je izraz tistega globoko v sebi snujočega in živečega pesnika, ki mu je umetnost najvišji in najneposrednejši izraz življenja. Zato mu je vsako strujarstvo, literarno verižništvo in modno programstvo tuje. Kakor je vedno živel mimo hrupnega tekmovanja in zanešenjaštva, mimo novotarskih borb in senzacij, tako je dorastel v tisto višino, ki mu gre kot enemu najjačjih naših sodobnih pesnikov.

odločil, da se preseli na Moravsko. Odzval se je namreč vabilu tovariša Ludovika Schneiderke, brata v Ljubljani znanega portretista Josipa, in otvoril umetniško delavnico v Uherškem Hradištu. V tem prijaznem moravskem mestu je našel takoj odobravanje umetnost ljubečega občinstva. Že junija meseca je priredil skupno z L. Schneiderko kolektivno razstavo, ki je obsegala 27 Šubičevih akvarelov in risb. Omeniti moram namreč, da ljubi Šubic razen grafike posebno akvarelno tehniko, v kateri dosega s svojo umetniško vestnostjo

Rajko Šubic: Delo.

zelo lepe uspehe. Vsa razstavljenjena dela so bila plod nekajmesečnega bivanja v Uherskem Hradištu, a nikakor še niso pokazala vsega dela našega umetnika. Kajti grafične minijature, ki so za Šubičovo ustvarjanje najznačilnejše, najbrže zaradi manjšega formata niso našle mesta v tej razstavi. Gmotni uspeh razstave ni izostal — prodana je bila tretjina vseh razstavljenih del, a važnejši je bil moralni uspeh. Ta se je pokazal predvsem v naročilih, med katerimi omenjam v prvi vrsti ex-librise, ki je v njih Šubic pravi mojster.

Čudno, da se navada prilepljanja knjižnih znakov med našimi bibliofili noče udomačiti. Drugje so zbiratelji, ki se že specializirajo v zbiranju ex-librisov gotovih panog; videl sem že zbirke muzikalnih ex-librisov, drugi zbirajo samo bakropisne, tretji morda samo barvaste ex-librise, drugi zbirajo samo bakropisne, tretji morda samo barvaste ex-librise. Ne navajam takega amaterskega neumetniškega kriterija pri zbiranju kot primer, ki naj bi mu Slovenci sledili, ampak poudarjam s tem le veliki razmah ex-librisne umetnosti, ki je pri mnogih zbirateljih postal že pravi sport. Naj se mi tudi očita propagiranje gojenja umetnosti z neumetniških vidikov, kaj zato: tudi pri nas bi si želel takega sporta. Ljubši mi je tak zbiratelj, kakor tisti tipični slovenski inteligent, ki sploh ne ve, kakšen namen ima ex-libris. Ko je grafično udruženje v Zagrebu izdalo lansko leto mapo ex-librisov in je bila ta mapa na razpolago v vseh ljubljanskih knjigarnah, ni bila prodana menda niti ena v našem mestu s 60.000 prebivalci, vključno temu, da so pri mapi sodelovali tudi slovenski umetniki. Seve mapa je pokazala, da grafično udruženje ne forsira nove smeri in zato so molčali o njej naši visoki umetnostni pismoslovci...

Celo vrsto Šubičevih ex-librisov imam pred seboj, ko pišem te vrstice, in jih z veseljem ogledujem. Občudujem v njih pravo pristno grafično občutenje, ki se kaže tako v konceptu kakor tudi v perfektni tehniški izvedbi, bodisi da so izdelani kot radiranke ali pa kot lesorezi.

Da si nabere več motivov in si poveča splošno obzorje, se je odpravil Šubic med počitnicami na potovanje skozi Tatere, ki je trajalo mesec dni. Posetil je Trenčin, mesto ob črnem Vahu. Lepo staro mesto s slovaškimi,

Rajko Šubic: Konji na Savi.

madžarskimi in židovskimi prebivalci. Slikovitost mesta povečujejo kmetje v svojih pestrih narodnih nošah, a ozadje mu daje stari romantični grad. Pot je vodila naprej v ozkih dolinah in čez strma pobočja, skozi mnoga mesteca in vasi in mimo mnogih starih gradov in ruševin. Šubičovo romantično razpoloženje ga je ustavljalo pri vsakem slikovitem motivu, tako da si je prinesel domov okoli 80 akvarelov in risb, ki jih predeluje v radiranke. Izdati namerava mapo s temi gradovi. Gotovo lepa misel, ki bo našla med ljubitelji lep odziv. Razen tega pripravlja tudi mapo z radirankami iz Uherskega Hradišta, kajti okolica tega mesteca s svojimi valovitimi obrisi ga navdušuje od dne do dne bolj, čeprav danes ne živi več v tem kraju. Preselil se je namreč v Vsetín, kjer ima razna naročila. Med drugim bo akvareliral interieur tamošnje lekarne, v kateri se nahaja nekoliko krasnih Manesovih fresk.

Odkar je preminul slikar Gorup, nimamo Slovenci razen Rajka Šubice nobenega izrazitega slikarja živali. Najbolj so mu pri srcu konji, in stavim, da tudi v tujini pozabi na vse krasote, če zagleda na cesti plemenskega konja ali pa tudi koščeno kljuse. V Vsetínu spravljajo v zimskem času les iz gozdov. Mali dolgoglakasti konji so vpreženi v kratke sani, na katerih leži deblo drevesa, medtem ko se vejevje vlači po tleh. Taki motivi so kakor ustvarjeni za Rajka in gotovo jih bomo še videli na kaki sliki.

Slika na naslovni strani in tri reprodukcije med to razpravo me odvezujejo dolžnosti, da izpregovorim o vrlinah teh del še posebej. Na noben način pa ne morem skleniti teh vrstic, ne da bi izrazil veselje nad hitrim uspehom našega umetnika v bratski republiki, kjer je umetniška produkcija razmeroma na višji stopnji ko pri nas.

15/1

velja isto, samo namesto bele vzamemo črno petljo, ni
koli pa samoveznice. Pri promenadni obleki imamo lahko
tudi pisane srajce z enakimi ali pa belimi ovratniki, ni
kdar pa ne visokega ovratnika z vogali. Pri sportnih sraj-
cah mora biti ovratnik vedno tak kakor srajca. Veliko
greše naši gospodje pri zavratnicah. Te morajo biti
vselej v harmoničnem skladu z obleko in barvo srajce.
O tem pa prihodnjič kaj več.

Na zgornji sliki vidimo nekaj vzorcev sodobne mode za moško perilo.

**Pokažite naši reviji
znancem in prijateljem!**

PRAKTIČNI NASVETI

OHRANITE OTROKOM PRVE ZOBE!

Morda se to sliši nekoliko čudno, kajti znano je, da zrastejo rilčki (mlečni zobje) prav za prav samo za nekaj let, potem pa sami od sebe izpadejo. Kljub temu pa je ta opomin prav umesten, in to iz zelo tehtnih vzrokov. Ako ostanejo pri otroku prvi zobje zdravi toliko časa, da jih po naravni poti nadomeste drugi, tedaj je s tem zagotovljen pravilen in močan razvoj drugega zobovja, ki je namenjeno za vse življenje. Vsak prezgodaj izpadli rilček (mlečni zob) vpliva neugodno na pravilni razvoj druge garniture zobovja. In ne samo to, lahko se namreč dogodi, da so prvotni nedostatki vzrok, da se čeljust ne more pravilno izoblikovati. Nakažene čeljusti so dostikrat tudi posledica dveh razvad, ki se tako pogosto pojavljata pri deci in ki jih je treba kakor hitro mogoče odpraviti. Nobena mati ne sme trpeti, da vtika njen otrok prste v usta. In ako otrok diha samo skozi usta, naj tudi takoj ugotovi, iz katerega razloga izvira ta navada. Dokazano je namreč, da se tudi zaradi teh dveh razvad lahko popačijo čeljusti. Nepravilno izoblikovano zobovje ni samo grdo, ampak ima tudi slabe posledice za zdravje, in sicer iz lahko umljivega vzroka, ker se z njim ne more prežvečiti hrana.

Ako se torej pokažejo na rilčku poškodbe, jih je treba nemudoma odpraviti, zakaj le prezgodo se zgodi, da se prav tako obolenje pojavi tudi na novem zobu.

Malenkosten trud in izdatek, ki je zvezan z zdravljenjem, zagotovi otroku lepe zobe in mu za vse življenje obvaruje zaklad, ki ga ni mogoče dovolj ceniti.

Da se obvaruje zobovje pred različnimi nevarnimi poškodbami, je potrebno, da se usta temu primerno negujejo. Zobovje in ustna duplina morata biti vedno čista. Spričo tega dejstva je dolžnost staršev, da svoje otroke že v zgodnji mladosti navadijo na uporabo zobne ščetke. Pri izbiri čistilnih sredstev za zobe je potrebna primerna previdnost in doslednost. Zobna krema *Kalodont*, ki se že 40 let uspešno uveljavlja, se z mirno dušo lahko da v uporabo tudi otrokom. Ta krema je učinkovita, na znanstveni podlagi preizkušena zmes, ki vsled tega, ker je tako dobro zmleta, niti najmanj ne ograža tanke sklenine otroškega zobovja. Z njo se površina zob gladko izpolira, hkrati se pa tudi temeljito očistijo gubice in vsi deli ustne dupline. Otroci še posebno radi uporabljajo Sargov Kalodont zato, ker se močno peni in ima prav prijeten in svežilen okus.

Kdor je pričel negovati usta že v zgodnji mladosti in je uporabljal v ta namen Sargov Kalodont, ki preprečuje vsako nabiranje razkrajajočih se ostankov jedil med zobmi, tega ne bo nikoli zob bolel. Zdravi otroci z zdravim zobovjem lepo rasejo in se razvijajo tako, da so jih starši kar veseli. Kadar pa odrasejo, bodo srečni, da imajo lepo belo zobovje, ki bo svojo nalogo kot žvečilni organ lahko brezhibno izpolnjevalo.

«ČUDO KUHINJE».

Ta najnovejši aparat za peko in dušenje so preizkusili v poizkusni kuhinji dr. Oetkerja in ga odobrili. Posebno prednost mu daje to, da se dajo z njim nad majhnim plinovnim plamenčkom in brez pečice ob neznatni porabi plina speči najlepši kolači in torte. V tem aparatu pečemo lahko tudi brez masti, tudi na razniju, meso in ribe vseh vrst. Pečenka ostane lepo sočna in tako prihranimo tudi nekaj masti. «Čudo kuhinje» se dobiva v raznih velikostih skoraj v vseh trgovinah z gospodinjskimi predmeti.

Nadaljnja prednost tega aparata je v tem, da v njem lahko dušimo sočivje v njegovem lastnem soku, s čimer mu ohranimo vse važne mineralne in druge snovi (vitamine).

Kolači in pecivo se speče po dr. Oetkerjevih navodilih v tem aparatu jako lepo, ako se ravnamo po tehle pravilih:

- 1.) beljakovine ne tolci;
- 2.) testu prideni kolikor mogoče malo tekočine;

3.) testo stepaj samo tako dolgo, da so vse primesi dobro premešane;

4.) testo naj bo kolikor mogoče gosto.

Kako uporabljamo «Čudo kuhinje».

Kolač pečemo nekako 25 minut ob zmerni vročini (ventilacija naj bo samo napol odprta), nato pa še kakih 20 minut ob slabi vročini

(popolnoma odprta ventilacija). Plamen naj bo ves čas majhen.

Nizko pecivo, kekse itd. pečemo samo ob slabi vročini, to je ob popolnoma odprti ventilaciji in srednje močnem plamenu. Peče se nekako 20 minut. Vsakemu aparatu je priloženo splošno navodilo o uporabi.

Opozorilo: «Čudo kuhinje» ima ob robu pokrova in ponve luknjice, ki jih lahko odpiramo in zapiramo s tem, da obračamo pokrov in na ta način reguliramo vročino.

Razno pecivo.

Peka ima dvojen namen:

1.) da se v vročini škrobova zrnca razpočijo in s tem škrob razkroji in deloma izpremeni v druge snovi (sladkorne), da je potem lažje prebavljiv;

2.) da dobimo s pečenjem, med katerim se združijo različne aromatične snovi, okus, ki ga imamo pri dobrem pecivu tako radi.

S pečenjem se torej spremene posamezne sestavine testa, posebno sicer skoraj popolnoma neprebavljiva moka, v rahlo pecivo, ki želodcu dobro tekne.

V ta namen je nujno potrebno vzhajalno sredstvo. Prej običajna peka s kvasom je neprimkladna, ker morajo biti vsi dodatki primerno segreti in se mora testo pripravljati v toplem prostoru. Potem mora testo še dve do tri ure počivati na toplem, da vzhaja, ker se nam sicer pecivo ne posreči.

Zato je na peka z dr. Oetkerjevim pecilnim praškom dokaj bolj preprosta in varna, zakaj ni se nam treba ozirati ne na temperaturo dodatkov, ne na temperaturo prostora, v katerem pripravljamo testo. Ko je testo pripravljeno, ga denemo lahko takoj v pečico; lahko ga pa tudi pustimo več ur v pekači, nreden ga denemo v pečico, ne da bi mu to kakorkoli škodovalo. Zato nesemo pecivo tudi lahko k peku, kar je posebno pripravno za gospodinjstvo.

ki sama nima dobre pečice ali ki je ne mara nalašč za to kuriti in nima «Čuda kuhinje».

Nadaljnja prednost dr. Oetkerjevega «Bakina» je ta, da lahko hranimo z jajci. Pol zavitka «Bakina» nadomešča vzhajalno beljako vino treh do štirih jajec. Vsako z «Bakinom» pripravljeno pecivo je jako lahko prebavljivo in tekne imenitno.

Če hočemo ugotoviti, ali je pecivo dobro prepečeno, vzamemo tenko koničasto trščico in jo zabodemo v sredo peciva. Ako se drži trščice kolikaj testa, testo še ni prepečeno, če ne, ga pa, ako je tudi na zunanje že lepo zarumeno, vzamemo lahko takoj iz pečice. Nekaj časa ga potem še pustimo v pekači, nakar ga zvrnemo; dobro pa ni, če pecivo takoj na to nesemo na mizo.

Natančnejša pojasnila glede vseh vprašanih dobimo v vseh posod razširjeni knjižici: Dr. Oetkerjevi recepti, izdaja F, ki velja pet dinarjev in se dobiva v vseh trgovinah in pri Dr. Oetkerju, d. d. z o. z., v Mariboru.

Kolači in torte niso samo v kras vsaki mizi,

ampak so nam tudi prijetna in potrebna izprememba v prehrani. Ako jih uživamo, se vselej dobro počutimo in dobivamo tudi od dne do dne večje veselje do življenja.

Važne pripombe:

Namesto sirovega masla, lahko pri vseh navodilih uporabljamo tudi dobro «Margarino».

Vsa navodila za kolače in torte veljajo za pekače in obročje, ki imajo nekako 24 cm v premeru.

Pecivo pa bo lepo in dobro le tedaj, ako se bomo natančno ravnali po vseh navodilih.

Kri je nosilka življenja, ker obavlja izmenjavo snovi v človeškem telesu. To pa je mogoče samo čisti in zdravi krvi. Zavaljo tega očistimo svojo kri s prirodnim «Planinka» zdravilnim čajem, pripravljenim iz najboljših planinskih zdravilnih zelišč. «Planinka» zdravilni čaj čisti, osvežuje in obnavlja kri in ves organizem.

Zahtevajte v lekarnah samo pravi «Planinka» zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20,— z napisom proizvajalca:

Lekarna Mr. L. BAHOVEC, Ljubljana.

Breches, pump, kratke hlače za turistiko
za dame in gospode, izdeluje modni salon
A. PAULIN, Kongresni trg 5.